

2024-05-29

RS/184/2024

Maria Lindgren
Hälso- och sjukvårdspolitiska avdelningen
E-post: maria.a.lindgren@regionjh.se

Arbetsmarknadsdepartementet

a.remissvar@regeringskansliet.se
frida.hansson@regeringskansliet.se

Svar på remiss Ut ur utsatthet (SOU 2023:97) och Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften (SOU 2023:98)

A2023/01688 och A2023/01703

Sammanfattning

Region Jämtland Härjedalen har läst och tagit ställning till utredningarna *Ut ur utsatthet* och *Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften – våldsutsatthet som behöver synliggöras* och ställer sig positiv till utredningarnas förslag. Det är gedigna utredningar som på ett tydligt sätt lyfter fram vikten av att det utvecklas insatser för utredningarnas målgrupper, för att dessa ska nås och kunna erbjudas relevant vård och stöd. Region Jämtland Härjedalen välkomnar dessa utredningar och bekräftar att det finns ett stort utvecklingsbehov gällande dessa typer av våldsutsatthet, inte minst i de norra delarna av landet. Region Jämtland Härjedalen påtalar därför genomgående behovet av att beakta regioners olika geografiska och demografiska förutsättningar i utredningarnas förslag. Det är välkommet att utvecklingsmedel kan fördelas till regioner men en tydligare ekonomisk beskrivning i förhållande till det förväntade utvecklingsarbetet efterfrågas.

Regionen har valt att lämna synpunkter på de förslag där vi vill betona vikten av något eller vill framföra kompletterande perspektiv. Observera att vi på vissa ställen i yttrandet lyfter båda utredningarnas målgrupper

då utredningarna är tätt sammankopplade. Vi har inte tagit ställning till de förslag som ges i relation till andra aktörers ansvar och uppdrag.

Ut ur utsatthet

Specialiserad lågtröskelverksamhet i form av Mikamottagningar kopplade till hälso- och sjukvård (avsnitt 10.1.1)

Region Jämtland Härjedalen stödjer utredningens förslag men vill lyfta utmaningar för mindre regioner.

Region Jämtland Härjedalen välkomnar förslaget och instämmer att specialiserad lågtröskelverksamhet motsvarande MIKA-mottagningar bör införas i alla län. I Jämtlands län finns en väl utarbetad struktur kring arbetet med våld i nära relation, dels genom Centrum mot våld, dels genom det arbete som sker inom regionen med tydliga rutiner som stöd för personal att ställa frågan om våld i patientmöten. Flertalet verksamheter inom hälso- och sjukvården bedriver idag ett framgångsrikt arbete med att identifiera våldsutsatta individer men utredningarnas målgrupper inkluderas inte på ett tydligt sätt i denna struktur.

Jämtlands län har ett relativt litet befolkningsunderlag och därför vill Region Jämtland Härjedalen understryka det som utredningen framhåller om att specialiserad lågtröskelverksamhet bör bygga vidare på befintliga verksamheter eller utarbetade strukturer samt att de kan organiseras på olika sätt och utifrån lokala behov, till exempel genom att rikta sig till flera målgrupper. Detta är en förutsättning för att en mindre region ska kunna ta sig an uppdraget.

Det stöd som finns i Jämtlands län i form av Centrum mot våld är tillsammans med länets enda sjukhus placerat i Östersund. En utmaning för Jämtland Härjedalen är de enorma geografiska ytorna som innebär långa resor för individer i behov av stöd och som är boende i länets

ytterkanter. Det är svårt, för att inte säga omöjligt, att erbjuda ett likvärdigt stöd i alla länsdelar varför det också är önskvärt att från nationellt håll verka för att säkra och tillgängliga digitala stödformer tas fram som komplement till fysiska MIKA-mottagningar.

Hälso- och sjukvårdspersonal som ställer frågor om våld i patientmöten lyfter vikten av utbildning och konkreta verktyg för att veta hur frågor kan ställas och inte minst hur en hanterar svaren. Det är av största vikt att det finns tydliga rutiner men även personal med specifik kompetens om utredningarnas målgrupper att hänvisa till. Det skapar trygghet för hälso- och sjukvårdspersonal i mötet med patienter och kan vara en förutsättning för att våga ställa frågor om olika typer av våldsutsatthet.

Specialiserad lågröskelverksamhet riktad till barn (avsnitt 10.1.2)

Region Jämtland Härjedalen stödjer utredningens förslag men efterfrågar en tydligare beskrivning av vad som avses med en specialiserad lågröskelverksamhet.

Utredningen lyfter fram Ungdomsmottagningar som en viktig lågröskelverksamhet för barn och unga som har goda möjligheter att identifiera olika typer av våldsutsatthet vilket Region Jämtland Härjedalen håller med om. Utredningen beskriver även att Ungdomsmottagningar borde kunna ge ett mer specialiserat stöd likt det som ges vid MIKA-mottagningar. Beskrivningen över vad det skulle innebära för ungdomsmottagningsverksamheten i form av krav på vårdutbud och kompetenser upplevs som något otydlig. Region Jämtland Härjedalen välkomnar förslaget och ser det som en genomförbar utveckling förutsatt att regionen ges rätt förutsättningar vad gäller resurser och kompetensutveckling. I förslaget som helhet behöver hänsyn tas till att Ungdomsmottagningarnas uppdrag samt första linjen-uppdraget för barn vid psykisk ohälsa ser olika ut över landet, något som utredningen inte upplevs problematisera vidare kring.

I Jämtlands län finns ett Barnahus som möter utredningarnas målgrupper. Region Jämtland Härjedalen vill återigen understryka vikten av att bygga vidare på befintliga verksamheter och lyfter Barnahus som ett gott exempel på en välfungerande verksamhet med god kunskap om dessa målgrupper och som har potential att utvecklas i länet.

Utvecklingsmedel till kommuner och regioner öronmärkta för utredningens målgrupper (avsnitt 10.3.4) och Samverkan i specialiserade lågröskelverksamheter och tvärprofessionell samordning av insatser (avsnitt 13.3.2)

Region Jämtland Härjedalen stödjer dessa förslag men vill lyfta kompletterande perspektiv kring de ekonomiska aspekterna.

Den ekonomiska situationen är minst sagt ansträngd i Region Jämtland Härjedalen. Då utredningens förslag kommer innebära att regioner genomför ett utvecklingsarbete välkomnas förslaget av fleråriga utvecklingsmedel under övergångsperioden. Region Jämtland Härjedalen utgår från att finansieringsprincipen tillämpas och att staten tar sitt ansvar och att regionen därigenom får full kostnadstäckning för både tillfälliga och långsiktigt ökade kostnader. Region Jämtland Härjedalen vill särskilt påtala vikten av att utredningens ekonomiska bedömning tar hänsyn till fördelningsprinciper som säkerställer att även mindre regioner kan bedriva ett förväntat utvecklingsarbete. Det är, oavsett befolkningsstorlek, kostsamt att bedriva utvecklingsarbete där ny verksamhet eller organisering ska ta form. Inom ramen för detta bör det även beaktas vilket stöd som redan finns i respektive län, där finns idag stora skillnader mellan större regioner och mindre glesbygdsregioner.

Rutiner för att fråga om våld samt bedömningsmetoder behöver utvecklas (avsnitt 10.3.11)

Region Jämtland Härjedalen stödjer utredningens förslag men vill tillföra ytterligare perspektiv.

Som tidigare beskrivits bedriver Region Jämtland Härjedalen ett framgångsrikt arbete inom våld i nära relation. Det finns fungerande rutiner och flera verksamheter som ställer frågan om våldsutsatthet. Region Jämtland Härjedalen välkomnar en utveckling där även frågor om erfarenhet av prostitution och annan sexuell exploatering inkluderas. Det är viktigt att material eller liknande som tas fram eller uppdateras inom ramen för uppdraget är användarvänligt för personal inom hälso- och sjukvården. Det behöver vara konkret och kortfattat för att kunna användas som screeningverktyg i det dagliga arbetet i syfte att identifiera målgrupperna i hälso- och sjukvården. Därtill behövs en tydlighet vid implementering av eventuella nya rutiner, riktlinjer eller verktyg i hälso- och sjukvården, det krävs ett tydligt framskrivet syfte och lättillgänglig information för att underlätta en bred spridning inom regionerna.

Kunskap är en förutsättning för att personal ska våga ställa mer specifika frågor om våldsutsatthet. Region Jämtland Härjedalen vill därför lyfta vikten av nationellt stöd kring båda utredningarnas målgrupper och att kunskapsstöd görs tillgängligt som inkluderar grundläggande kompetenshöjande insatser för hälso- och sjukvårdspersonal, oavsett verksamhetsområde och professionstillhörighet. Digitala utbildningar som finns tillgängliga över tid är en fördel i organisationer med hög personalomsättning. Det underlättar om båda utredningarnas målgrupper integreras i befintligt material om våld som till exempel Webbkurs om våld eller annat liknande utbildningsmaterial.

Utredningen lyfter metoden Sexit som ett screeningverktyg att identifiera barn och unga med erfarenhet av våld. Region Jämtland Härjedalen har sedan några år tillbaka arbetat med utbildning och implementering av Sexit och en bredd av verksamheter använder idag Sexit; Ungdomsmottagningen, delar av BUP samt länets elevhälsa. Sexit är en

utvärderad metod men i takt med att fler verksamheter runt om i landet använder metoden växer också behovet av att det sker en nationell utvärdering av Sexit.

Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften – våldsutsatthet som behöver synliggöras

Socialtjänst och hälso- och sjukvård ska ha tillgång till stöd som bygger på bästa tillgängliga kunskap (avsnitt 16.4.2)

Region Jämtland Härjedalen stödjer förslaget men vill lyfta en önskan om att se över och uppdatera befintliga metoder och verktyg i första hand.

Metoden Sexit används inom flera verksamheter i Jämtlands län. Frågeformuläret tar upp flera aspekter av våld men saknar tydliga frågor för att upptäcka våldsutsatthet kopplat till utredningens målgrupp. Ett önskemål är därför att i första hand se över och uppdatera de verktyg som redan finns, däribland Sexit, för att dessa ska spegla fler aspekter av utsatthet och den nutid vi lever i med hög digital närvaro. Det tar mycket tid och resurser från organisationer och verksamheter att implementera nya metoder och verktyg och därför anses det vara både tids- och kostnadseffektivt att i första hand uppdatera befintligt material.

Förebyggande arbete bör ingå i överenskommelse mellan staten och Sveriges kommuner och Regioner (avsnitt 16.6.1)

Region Jämtland Härjedalen stödjer förslaget men vill tillföra ytterligare perspektiv.

Region Jämtland Härjedalen välkomnar utredningens bedömning att det vore positivt om kommunerna och regionerna som ansvariga för nationella programområden (NPO) i samband med detta ser över

möjligheterna att inkludera övergrepp vid produktion och distribution av pornografi samt sexuellt utnyttjande i form av att barn skildras i film eller bilder som sprids i pornografiska syften i relevanta NPO. För att nå ut i hälso- och sjukvården är det en fördel om utredningarnas målgrupper integreras i kunskapsstyrningssystemet. Region Jämtland Härjedalen vill därtill uppmärksamma att det generellt finns för lite kunskapsstöd kring det hälsofrämjande och förebyggande perspektivet och att detta bör tydliggöras samt att utredningarnas målgrupper lyfts in i relevanta kunskapsstöd inom psykisk hälsa tillsammans med konkreta verktyg som stöd i arbetet med att upptäcka och bemöta målgrupperna.

REGION JÄMTLAND HÄRJEDALEN

Bengt Bergqvist (S)

Regionstyrelsens ordförande

Sara Lewerentz

Regiondirektör

Yttrande fastställt av regionstyrelsen 2024-05-28--29 § 100